

SKRAĆENI IZVRŠNI POSTUPAK

Pripremila: Emica Zdravković, specijalista za pravne poslove
Udruženja banaka Srbije

sudska praksa

Izvršenje je jedno od najznačajnijih funkcija prava i izraz njegove efikasnosti. Njime se obezbeđuje funkcionisanje pravnog sistema u najširem smislu.

Postavljeni prioriteti u pogledu sistemskih promena čiji je cilj kreiranje praktičnijeg pravnog sistema koji bi stimulatивно delovao na tržište u pogledu povećanja poslovnih transakcija, ogledaju se naročito u sledećem:

- razvoj zakonskog okvira koji bi pojednostavio postupke za prinudno izvršenje ugovora (Zakon o parničnom i Zakon o izvršnom postupku),
- poboljšanje efikasnosti u radu sudskih izvršitelja,
- stručno usavršavanje sudija,
- unapređenje informacionog sistema,
- razvoj mehanizama za alternativno rešavanje sporova - posredovanje ili medijacija kao procedura mirnog rešavanja sporova

Novi Zakon o izvršnom postupku koji je stupio na snagu 23.02.2005. godine (Sl. glasnik br. 125/04) ima za cilj da obezbedi efikasniji, brži i ekonomičniji izvršni postupak da ukloni neadekvatna rešenja iz ranijeg zakona, kao i da uspostavi ravnotežu između prava poverilaca i prava dužnika.

Brzina i efikasnost postupka posebno su važni u privrednim odnosima, te su predviđena i posebna pravila kada je učesnik u izvršnom postupku pravno lice.

Zakon je uveo brojne novine i nove pravne institute od kojih kao najvažnije navodimo:

- Zaoštavanje procesne discipline - nepoštovanje rokova koji su propisani za postupanje suda smatra se nesavesnim i nestručnim postupanjem sudije, odugovlačenje postupka od strane sudije, što može imati za posledicu utvrđivanje njegove odgovornosti, pa čak i razrešenje (čl. 5 st. 5).
- Načelo formalnog legaliteta - uvodi se mogućnost suda da pojedina nezakonita ili sporna prava preispita, tako što izvršni sudija može da inicira kod nadležnog javnog tužioca postupak za zaštitu zakonitosti protiv izvršne isprave;
- Dostavljanje - prema pravilima o parničnom postupku. Ako ne može

da se izvrši na ovaj način, onda će se dostava obaviti isticanjem na oglasnu tablu suda.

- Privremene mere - zbog različite sudske prakse u interpretaciji pravne prirode privremenih mera zakonom je precizirano da su one izvršne isprave kao i svaka druga sudska odluka (presuda, poravnanje, rešenje i sl.).
- Afirmisan je institut jemstva - u čitavom nizu odredbi predviđa se obaveza polaganja jemstva i odnosi se pre svega na dužnika ili treća lica kada traže odlaganje izvršenja ili predlažu rešenje koje može dovesti u pitanje samo sprovođenje izvršenja.
- Kao novi instituti uvedeni su:
 - pravni lekovi,
 - pravo dužnika na pokretanje parničnog ili drugog postupka,
 - pravo trećeg lica na prigovor ili pokretanje parničnog postupka,
 - protivizvršenje,
 - odlaganje izvršenja,
 - obustava postupka,
 - jasnije uređenje položaja i odgovornosti sudskih izvršitelja,
 - postupak objavljivanja imovine dužnika,
 - izvršenje u trgovinskim stvarima,
 - skraćeni izvršni postupak,
 - uvođenje novih sredstava i predmeta izvršenja (na akcijama i udelima),
 - uređenje uloge javnih registara,
 - značajno su izmenjena rešenja kod izvršenja radi namirenja novčanih potraživanja na pokretnim i nepokretnim stvarima (založno pravo, pravo preče kupovine, pravo preuzimanja stvari od strane izvršnog poverioca, ako ne uspe javna prodaja, smanjenje broja predmeta na kojima je izvršenje izuzeto ili ograničeno).

U ovom članku izneće se osnovna obeležja novog Zakona, sa osvrtom na skraćeni izvršni postupak kao novi pravni institut, koji se u dosadašnjoj praksi nedovoljno koristi.¹

Trgovinske stvari i skraćeni izvršni postupak

Svojstvo stranaka

Posebna pravila su predviđena za izvršenje u trgovinskim stvarima koja se odnose na pravna lica, preduzetnike-fizička lica koja obavljaju delatnost radi sticanja dobiti i imaju otvoren račun u skladu sa propisima o platnom prometu, odnosno kada je učesnik u izvršnom postupku pravno lice.

Ovo stoga što u savremenom pravu kada je stranka pravno lice važi pretpostavka o njenom potpunom znanju, obaveštenosti o svim relevantnim pravnim i faktičkim pitanjima, kao i zahtev za posebnom pažnjom. Od ovog dužnika se očekuje da kao profesionalac sam štiti svoje interese, te su na toj osnovi nastala i posebna pravila ugovornog prava, kao i izvršnog postupka (deo V zakona).

Valjano podnet predlog za dozvolu izvršenja predstavlja osnovu za odluku suda. Zbog toga isti mora da sadrži sve bitne elemente propisane članom 49. stav 1. ZIP-a, a u vezi člana 243. ZIP-a kako bi se rešenjem o dozvoli izvršenja podneti predlog dozvolio i pristupilo sprovođenju izvršenja.

Dostavljanje

Novim zakonskim rešenjima pojednostavljeno je dostavljanje privrednim subjektima.

U praksi trgovinskih sudova bilo je velikih problema sa dostavljanjem i postupak je usporavan zbog nemogućnosti dostave. Opšte je poznato da ima subjekata koji ne obavljaju svoju delatnost, kao i onih koji često menjaju sedište zbog izbegavanja poverilaca, a promenu sedišta ne registruju. Upravo zbog toga je izričito predviđeno da se dostavljanje vrši na adresu sedišta pravnog lica upisanog u registar, a ako dostavljanje nije uspešno, onda na adresu ovlašćenog lica za zastupanje, koje je upisano u registar. Ako ni tada dostava nije moguća, dostava se vrši isticanjem na oglasnu tablu

¹ Na savetovanju Vrhovog suda Srbije održanom od 08.-10. oktobra 2007. godine u Vrnjačkoj banji iznet je podatak da je Trgovinskom sudu u Beogradu za prvih 9 meseci 2007. godine podneto oko 16.000 predloga za izvršenje na osnovu verodostojnih isprava, a samo 71 predlog za izvršenje po skraćenom izvršnom postupku.

suda i smatra se da je izvršena nakon proteka osam dana od dana isticanja na oglasnu tablu (čl. 244.).

Na ovaj način pružena je mogućnost strankama i učesnicima postupka da budu na pouzdan način obavješteni o toku izvršnog postupka, ali je istovremeno otklonjena mogućnost odugovlačenja postupka.

Skraćeni izvršni postupak (čl. 252-259)

U ovom delu napravljen je pokušaj da se u određenim trgovinskim stvarima smanji broj predmeta kroz jednostavan, efikasan i ekonomičan dokumentarni izvršni postupak.

Skraćeni izvršni postupak se može sprovesti ako su stranke pravna lica, preduzetnici odnosno fizička lica koja obavljaju delatnost i imaju otvoren račun u skladu sa propisima o platnom prometu, kao i fizička lica u svojstvu dužnika iz ugovora o komercijalnom kreditu.

Skraćen izvršni postupak se može sprovesti na osnovu svake verodostojne isprave kojom se na nesumnjiv način dokazuje postojanje, iznos i dospelost poveriočevog potraživanja.

Kada se radi o takvoj vrsti verodostojnih isprava, onda nema potrebe upućivati poverioce na parnicu, ukoliko dužnik ne poseduje određene vrste isprava koje imaju istu ili jaču pravnu snagu, već postoji mogućnost da se dužničko-poverilački odnos završi u skraćenom izvršnom postupku.

Kao verodostojne isprave, na osnovu kojih poverilac može tražiti sprovođenje skraćenog izvršnog postupka, predviđene su: menica i ček, obveznica, dospelá bezuslovana bankarska garancija, dospelá bezuslovan akreditiv, overena izjava dužnika kojom ovlašćuje poverioca na prenos novčanih sredstava. U pitanju su isprave koje su podobne za izvršenje, koje je izdao sam izvršni dužnik. Ovim ispravama se daje poseban kvaliteta u odnosu na one verodostojne isprave koje je izdao izvršni poverilac (član 36. stav2. tačka 3. i 4. i stav 3. ZIP-a)

Zakon isključuje stranu ispravu kao osnov za skraćeni izvršni postupak.

Kada poverilac raspolaže jednom ili više verodostojnih isprava koje su taksativno nabrojane u članu 253. Zakona i kada u predlogu izričito navede da zahteva sprovođenje skraćenog izvršnog postupka, sud će dozvoliti takvo izvršenje po skraćenom postupku.

Razlozi za prigovor dužnika protiv rešenja o izvršenju po skraćenom postupku ograničeni su. Dužnik može izjaviti prigovor samo iz razloga koji su izričito nabrojani u čl. 256. Zakona i to:

1. da je u ispravu unet neistinit sadržaj;
2. da je isprava potpisana od neovlašćenog lica;
3. da je obaveza iz isprave izvršena;
4. da obaveza iz isprave nije dospelá;
5. da istovremeno dospelá obaveza poverioca iz isprave nije ispunjena.

Iako u Zakonu nije izričito predviđen prigovor zastarelosti koji može istaći svaki dužnik prema svom poveriocu, ovaj prigovor treba dozvoliti i u skraćenom izvršnom postupku.

Samo navođenje razloga nije dovoljno da dužnik onemogući sprovođenje izvršenja, nego je potrebno da dužnik uz prigovor podnese dokaze koji su taksativno nabrojani u čl. 257. Zakona i to:

1. pravosnažnu sudsku odluku kojom je utvrđena neistinitost isprave ili izvod iz Centralnog registra hartija od vrednosti, ako tvrdi da je isprava neistinita;
2. izvod iz registra o licu ovlašćenom za zastupanje u momentu izdavanja isprave, ako tvrdi da je isprava potpisana od strane neovlašćenog lica;
3. nalog za plaćanje u pismenoj ili elektronskoj formi na osnovu koga je izvršen prenos sredstava, ako tvrdi da je obaveza ispunjena.

U slučaju prigovora nedospelosti obaveze iz isprave, nedospelost mora da proizilazi iz same isprave.

Skraćeni izvršni postupak se razlikuje od postupka predviđenog za verodostojne isprave, jer se u ovom postupku po prigovoru predmet ne dostavlja parničnom sudu da odlučuje o prigovoru kao o prigovoru na platni nalog, što vodi odugovlačenju postupka, već o prigovoru odlučuje veće istog suda, sastavljeno od troje sudija suda koji je doneo rešenje. Ukoliko veće utvrdi da je prigovor osnovan, rešenje se ukida i predmet dostavlja parničnom sudu na dalji postupak, kao i po drugim verodostojnim ispravama. Međutim, ako veće utvrdi da prigovor nije osnovan, donosi se rešenje o sprovođenju izvršenja. Na ovo rešenje dužnik

ima pravo žalbe u roku od 3 dana, ali žalba ne odlaže izvršenje. Odluka o žalbi mora se doneti u roku od 8 dana od dana njenog prijema u drugostepenom sudu.

Ako drugostepeni sud ukinе rešenje kojim je prigovor odbijen, ukinuće rešenje o izvršenju doneto u skraćenom postupku u delu u kome je određeno izvršenje i predmet dostaviti parničnom sudu na dalji postupak, kao u postupku izvršenja na osnovu verodostojne isprave.

Ako poverilac u predlogu izričito ne navede da zahteva sprovođenje skraćenog izvršnog postupka iako priloži verodostojne isprave koje mogu biti osnov za skraćeni izvršni postupak, sud će dozvoliti izvršenje, ali kao izvršenje na osnovu verodostojne isprave prema pravilima iz člana 36. ZIP-a i posledicama iz člana 21. ZIP-a. Ovo stoga što se sud kreće u okviru dispozicije stranke.

Novina je što se odredbe skraćenog postupka primenjuju i na fizička lica koja su se zadužila na osnovu komercijalnog kredita. Ako su ova lica dala obezbeđenje u vidu menice, poverilac može svoje potraživanje ostvarivati u skraćenom izvršnom postupku, ako menica ima sve bitne elemente i ako je dospela za naplatu.

Produženi postupak izvršenja radi naplate novčanog potraživanja - upis u knjigu dužnika (čl. 92 - 97)

Ovaj postupak do sada nepoznat u našem pravu, preuzet je iz uporednog prava.

Postupak se ne vodi samo u cilju zaštite interesa jednog poverioca, nego se vodi u cilju zaštite postojećih i budućih poverilaca, jer su rezultati ovog postupka dostupni svim zainteresovanim licima.

Veliki problem kod izvršenja je što dužnici veoma vešto skrivaju svoju imovinu tako da je mnogo izvršnih rešenja koja ne mogu da se sprovedu.

Ovim institutom se omogućava da svi potencijalni poverioci, pre nego što se odluče da sa nekim licem stupe u pravne odnose, mogu u knjizi dužnika da utvrde da li se neko lice vodi kao dužnik čija se imovina nalazi popisana u tom registru.

Postupak se vodi u slučaju kada izvršenje nije dovelo do potpunog namirenja izvršnog

poverioca. U tom slučaju izvršni poverilac može da zahteva sprovođenje ovog postupka, koji podrazumeva podnošenje zahteva sudu za dobijanje izjave izvršnog dužnika o imovini, čime stiče pravo da zahteva sprovođenje izvršenja na imovini izvršnog dužnika koja mu do tada nije bila poznata.

Ako sud nađe da je osnovan zahtev izvršnog poverioca, odnosno da izvršni poverilac nije mogao namiriti svoje potraživanje u izvršnom postupku, sud će rešenjem dati nalog dužniku da u roku od deset dana dostavi izjavu o imovini, uključujući i sva svoja potraživanja sa izjavom kojom garantuje da su podaci o imovini i potraživanjima tačni i potpuni, pod pretnjom krivične odgovornosti.

Ako dužnik ne postupi po nalogu suda, sud će zakazati ročište uz mogućnost i privođenja dužnika i na zapisnik suda uzeće spisak imovine i potraživanja i izjavu o garanciji za tačnost i potpunost spiska pod pretnjom krivične odgovornosti.

Kada sud dobije izjavu o imovini ili istu uzme na zapisnik dužan je da to upiše u knjigu dužnika koju mora da vodi svaki izvršni sud.

Posledice davanja netačnih i nepotpunih podataka o imovini i potraživanjima su veoma ozbiljne, jer se to smatra lažnim prikazivanjem imovine odnosno predstavlja biće kričnog dela prevare.

Upis u knjigu dužnika ostaje do namirenja potraživanja, odnosno predloga poverioca da se izvrši upis brisanja. Ukoliko poverilac ne stavi takav predlog, sud će izvršiti brisanje po zahtevu dužnika, tek nakon isteka tri godine od dana upisa.

Zaključak

Novi Zakon o izvršnom postupku afirmiše načelo efikasnosti, hitnosti i racionalnosti i obuhvata brojne novine, među kojima je za privredne subjekte od posebnog značaja skraćeni izvršni postupak. U daljoj dogradnji ovog Zakona treba napraviti jasniju razliku kod kruga verodostojnih isprava koje su osnov za skraćeni izvršni postupak, jer u praksi ima dosta nerazumevanja. Ovo stoga što jedna ista isprava (najčešće je to menica, ali i svaka druga isprava koja predstavlja sredstvo plaćanja) predstavlja osnov za oba postupka, odnosno

za postupak koji je predviđen za verodostojne isprave i skraćeni izvršni postupak na osnovu određenih verodostojnih isprava.

Iako su nova zakonska rešenja dobro zamišljenja, u praksi se i dalje pojavljuju brojni problemi koji imaju negativan uticaj na efikasnost postupka izvršenja, počev od organizacione i kadrovske strukture sudova, teškoća u pronalaženju dužnika i njegove imovine; neadekvatan pristup informacijama o dužnicima i njihovoj imovini; prevarni prenos sredstava; sistem izvršenja ne funkcioniše dobro i nedovoljna je policijska podrška postupcima izvršenja.

S druge strane poboljšanju pravnog okvira

za poverioce i podršku zaštiti ugroženog subjektivnog prava pruža niz zakona koji su doneti poslednjih godina među koje treba navesti: Zakon o stečajnom postupku, Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar kao i delovanje specijalizovanih institucija: Agencija za privredne registre, Centralni registar hartija od vrednosti, novi katastar nepokretnosti u okviru Republičkog geodetskog zavoda, a značajnu podršku ostvarenju novčanog potraživanja prenosom sredstava koja se vode na računu kod banke pruža Odeljenje za prinudnu naplatu u okviru Narodne banke Srbije.

Mesto i datum _____

TRGOVINSKI SUD _____

IZVRŠNI POVERILAC: _____

PIB br: _____ matični broj: _____

IZVRŠNI DUŽNIK: _____

PIB br: _____ matični broj: _____

**PREDLOG ZA IZVRŠENJE PO SKRAĆENOM POSTUPKU
radi ostvarenja novčanog potraživanja na osnovu menice kao verodostojne isprave**

Vrednost spora: _____

Prilog: menica u overenom prepisu

Izvršni poverilac _____, ima novčano potraživanje u iznosu od Din. _____ sa zakonskom zateznom kamatom počev od _____ do isplate, prema izvršnom dužniku _____, na osnovu menice izdate u _____ dana _____ godine, sa klauzulom "bez protesta".

Kako je potraživanje dospelo dana _____ . godine, koje izvršni dužnik nije isplatio, predlažemo da Sud donese sledeće

REŠENJE

I Na osnovu verodostojne isprave - menice izdate u _____ dana _____ godine, sa klauzulom "bez protesta", obavezuje se izvršni dužnik _____ da izvršnom poveriocu _____ isplati menični iznos od _____ dinara sa zakonskom zateznom kamatom počev od _____ godine do naplate, kao i troškove izvršenja koliko budu izneli i to sve u roku od tri dana od dana prijema ovog rešenja, pod pretnjom prinudnog izvršenja.

II Ukoliko izvršni dužnik u roku iz stava 1. ne ispuni obavezu, po predlogu izvršnog poverioca protiv dužnika _____, određuje se izvršenje radi naplate iznosa od _____ dinara sa zakonskom zateznom kamatom počev od _____ godine do naplate i troškova izvršenja, zabranom raspolaganja sredstvima sa tekućeg računa izvršnog dužnika broj _____ kod banke _____ i prenosom sredstava na tekući račun izvršnog poverioca _____ broj _____ kod banke _____.

III Nalaže se Narodnoj banci Srbije - Odseku za prinudnu naplatu da izvrši zabranu raspolaganja sredstvima na tekućem računu dužnika, kao i prenos sredstava sa računa dužnika u korist poverioca.

IV Protiv ovog rešenja može se izjaviti prigovor u roku od 3 dana od dana njegovog dostavljanja uz podnošenje dokaza predviđenih Zakonom.

Prigovor dužnika odlaže izvršenje.

TROŠKOVNIK

IZVRŠNI POVERILAC

ČETVRTI OPŠTINSKI SUD U BEOGRADU

Izvršno odeljenje
Novi Beograd

IZVRŠNI POVERILAC: _____ Beograd, Kralja Milana br. 11

IZVRŠNI DUŽNIK: Ilija Ilić, Beograd, Šumatovačka br. 4

**PREDLOG ZA IZVRŠENJE PO SKRAĆENOM POSTUPKU
radi ostvarenja novčanog potraživanja na osnovu menice kao verodostojne isprave**

Vrednost spora: din. 156.000,00
U 4 primerka, sa prilogom,
Prilog: Menica i menični protest u overenom prepisu

Izvršni poverilac _____ Beograd, ima novčano potraživanje u iznosu od 156.000,00 dinara sa zakonskom zateznom kamatom obračunatom počev od 27. februara 2007. godine do isplate, na osnovu menice izdate u Beogradu dana 27. januara 2002. godine, od strane izvršnog dužnika Ilije Ilića, Beograd, Šumatovačka br. 4 kao korisnika kredita.

Kako izvršni dužnik o roku menicu nije isplatio, to je _____. Beograd istu protestovao i o tome obavestio dužnika.

Dokaz: menica u overenom prepisu, sa protestom

Kako je potraživanje dospelo dana 26. februara 2007. godine, koje izvršni dužnik nije isplatio, poverilac predlaže da Sud na osnovu člana 252. i 253. ZIP-a donese sledeće

REŠENJE O IZVRŠENJU PO SKRAĆENOM POSTUPKU

I Na osnovu verodostojne isprave - menice izdate u Beogradu dana 27. januara 2002. godine, obavezuje se izvršni dužnik Ilija Ilić, Beograd, Šumatovačka br. 4 da izvršnom poveriocu _____ Beograd, Kralja Milana br. 11 isplati menični iznos od 156.000,00 dinara sa zakonskom zateznom kamatom počev od 27. februara 2007. godine do naplate i troškove izvršenja koliko budu izneli i to sve u roku od tri dana od dana prijema ovog rešenja, pod pretnjom prinudnog izvršenja.

II Ukoliko izvršni dužnik u roku iz stava 1. ne ispuni obavezu, po predlogu izvršnog poverioca _____ Beograd, Kralja Milana br. 11 protiv izvršnog dužnika Ilije Ilića, Beograd, Šumatovačka br. 4 određuje se izvršenje radi naplate dinara 156.000,00 dinara na ime glavnog duga, sa zakonskom zateznom kamatom obračunatom počev od 27. februara 2007. godine do isplate, kao i troškova izvršenja, **popisom, plenidbom, procenom i prodajom pokretnih stvari izvršnog dužnika** koje se nalaze u njegovom stanu u Beogradu, ulica Šumatovačka br. 4.

Izvršnom dužniku se zabranjuje da raspolaže popisanim stvarima i upozorava se na krivično-pravne posledice postupanja protivno ovoj zabrani.

III Protiv ovog rešenja može se izjaviti prigovor u roku od 3 dana od dana njegovog dostavljanja uz podnošenje dokaza predviđenih Zakonom.

Prigovor izvršnog dužnika odlaže izvršenje.

TROŠKOVNIK

IZVRŠNI POVERILAC